Löydä Saimaan kätketyt aarteet Puumalassa

SAIMAA GEOPARK

SAIMAA GEOPARK FINLAND

Puumala

SAIMAAN KAUNEIN

MIKÄ ON GEOPARK? Geopark on rajattu alue, joka sisältää tieteellisesti tai maisemallisesti merkittäviä geologisia kohteita. Geologian ohella geoparkissa on myös kiinnostavia luontokohteita sekä historiallisia nähtävyyksiä. Geoparkit toimivat UNESCOn suojeluksessa. Ks.saimaageopark.fi

Puumalan geokohteet

1. Haukkovuoren jyrkänteet
2. Rakokivet ja luolasto
3. Lietveden maisematie
4. Pistohiekan rantamuodostumat
5. Loketononkalon ylivirtauskuru
6. Rokansaari
7. Sahanlahden lohkaremaasto ja Tupavuoren luola
8. Puumalansalmen ruhjevyöhyke
9. Norppapolku
10. Syrjäsalmen kalliomaalaukset
11. Kukonharjun kanava
12. Suursuo
13. Liehtalanniemen rantakalliot ja luontopolku
14. Tollonvuoren kallioalue

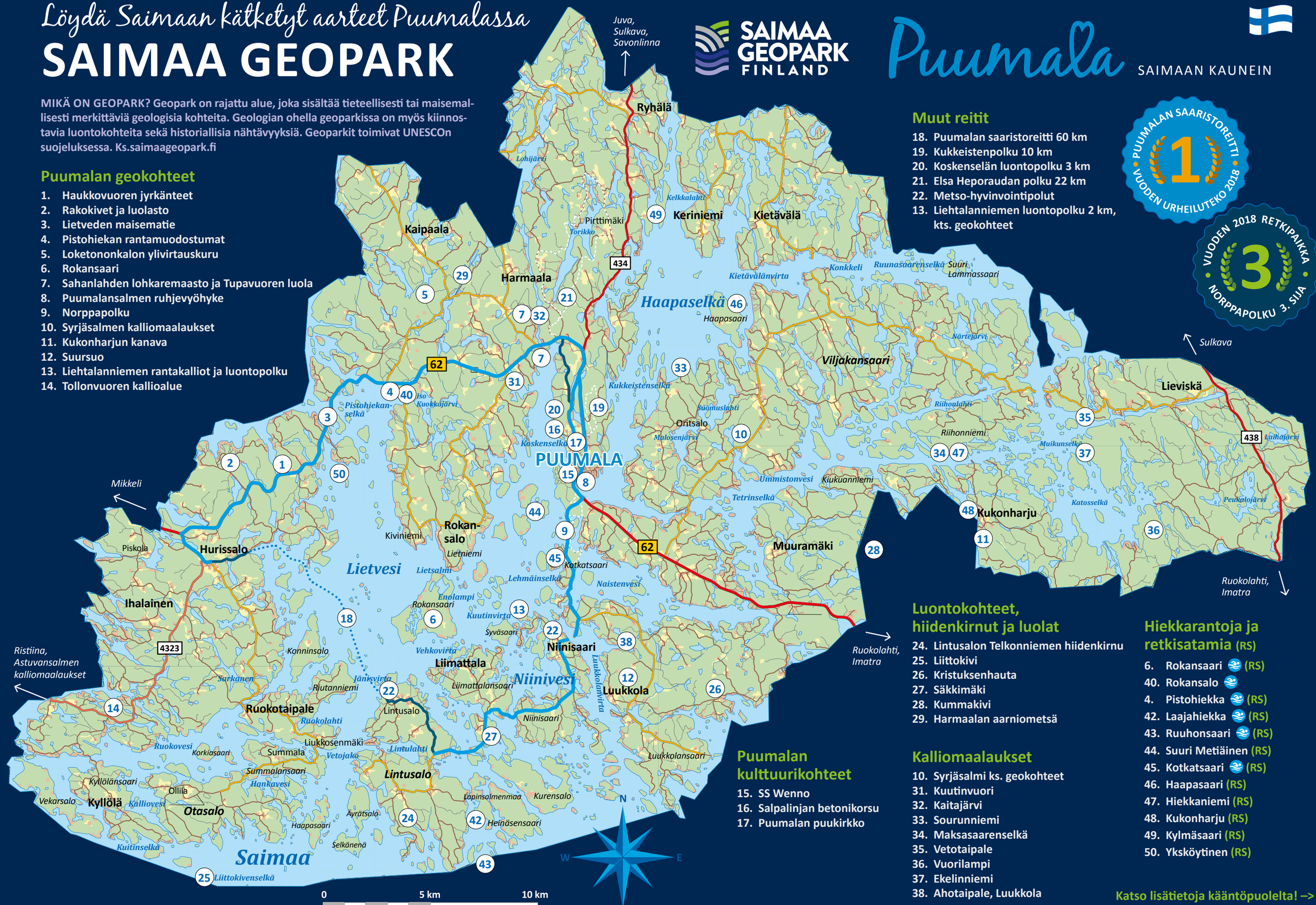

Muut reitit

18. Puumalan saaristoreitti 60 km
19. Kukkeistenpolku 10 km
20. Koskenselän luontopolku 3 km
21. Elsa Heporaudan polku 22 km
22. Metso-hyvinvointipolut
13. Liehtalanniemen luontopolku 2 km, kts. geokohteet

PUUMALAN SAARISTOREITTI 1 VUODEN URHEILUTEKO 2018

VUODEN 2018 RETKIPAIKKA 3 NORPPAPOLKU 3. SIJA

Luontokohteet, hiidenkirnut ja luolat

24. Lintusalon Telkonniemen hiidenkirnu
25. Liittokivi
26. Kristuksenhauta
27. Säkkimäki
28. Kummakivi
29. Harmaalan aarniometsä

Kalliomaalaukset

10. Syrjäsalmi ks. geokohteet
31. Kuutinvuori
32. Kaitajärvi
33. Sourunniemi
34. Maksasaarenselkä
35. Vetotaipale
36. Vuorilampi
37. Ekelinniemi
38. Ahotaipale, Luukkola

Puumalan kulttuurikohteet

15. SS Wenno
16. Salpalinjan betonikorsu
17. Puumalan puukirkko

Hiekkarantoja ja retkisatamia (RS)

6. Rokansaari (RS)
40. Rokansalo
4. Pistohiekka (RS)
42. Laajahiekka (RS)
43. Ruuhonsaari (RS)
44. Suuri Metiäinen (RS)
45. Kotkatsaari (RS)
46. Haapasaari (RS)
47. Hiekkaniemi (RS)
48. Kukonharju (RS)
49. Kylmäsaari (RS)
50. Yksköytinen (RS)

Katso lisätietoja kääntöpuolelta! –>

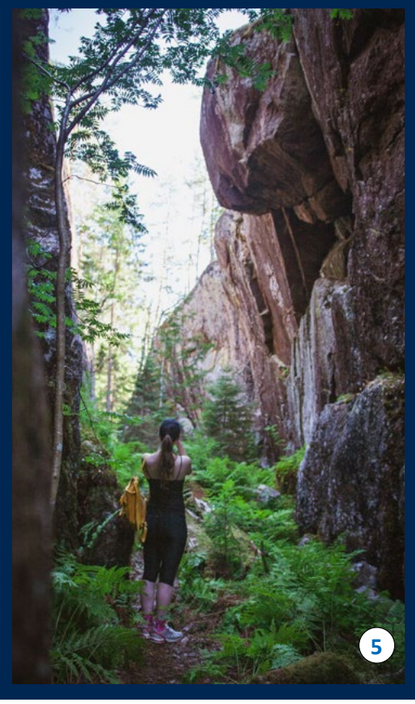

Puumalan geokohteet

Lähde: Saimaa Geopark

1. **HAUKKOVUOREN JYRKÄNTEET** kohoavat Saimaan pinnasta 81 metriin. Alue on esimerkki kallioperän ruhjeeseen liittyvästä ”vesistölaaksosta”, jonka mannerjäätikkö on syventänyt ja puhdistanut rikkonaisesta kallioaineksesta. Kallioperä on alueelle tyypillistä granaatti-kordieriitti-kiillegneissin ja graniittijuonien seosta (jatkossa lyh. GKK).

2. **RAKOKIVET JA LUOLASTO** on syntynyt suurten graniittisiirtolohkareiden lohkoutuessa pienempiin osiin. Lohkareet ovat porfyyri- ja gneissigraniittia, ja ne ovat kulkeutuneet nykyisille paikoilleen jäätikön mukana noin 11 500 vuotta sitten.

3. **LIETVEDEN MAISEMATIE.** Lietvesi on tyypillistä Salpausselkien pohjoispuolista Saimaata: kalliosaarten pirstoma vesistöalue muodostaa labyrintin, jota halkovat jääkaudesta muistuttavat harjujaksot. Kallioperän pääkivilaji on GKK, jossa on suonina graniittisia juonia. Lähistöllä on myös muinainen linnavuori ja jäänteitä kivivalleista.

4. **PISTOHIEKAN RANTAMUODOSTUMAT** ovat 150 km pitkän, katkonaisen harjujakson sivuun kerrostunut suistomuodostuma. Alue paljastui mannerjäätikön alta paikallisen jääjärvivaiheen vaihtuessa Lietveden alueella Yodiamerivaiheeksi n. 11 400 vuotta sitten. Vedenpinnan laskiessa Pistohiekan ja Pistohiekankankaan suistomuodostuma huuhtoutui ja tasoittui. Pistohiekka muodostaa rantamuodostumakohteen, jonka nykyisen, noin 700 m pitkän ja 3-4 m korkean eroosiotörmän lisäksi alueella on nähtävissä muinaisrantoja (Suursaimaa-vaihe korkeustasolla 87 m mpy) sekä kalliopaljastumia.

5. **LOKETONONKALON YLIVIRTAUSKURU** on mannerjään sulamisvesien kuluttama luode-kaakko -suuntainen uoma rikkonaisen kallioperän heikkousvyöhykkeessä. Uomaa reunustavat pienet kalliojyrkänteet ja kalliolippa, joka on yhdessä kurun kanssa toiminut paikkakuntalaisten piilopaikkana sota-aikoina.

6. **ROKANSAARI** on harjusaari erilaisine muodostumineen. Alueella on mm. suppalampia ja rantakerrostumia sekä rantatörmiä ja -valleja, jotka ovat syntyneet Saimaan eri järvivaiheissa. Rokansaari on osa 150 km mittaista, katkonaista harjujaksoa, joka alkaa Pieksämäeltä ja päättyy Kyläniemen kärkeen Niittylahden-Härkkimyksenhiekan tienoilla. Rokansaaren alueella maa vapautui mannerjäätikön alta 11 500–11 400 vuotta sitten, jolloin alueella liplattivat eteläisen Saimaan jääjärvien vedet. Ihmisen jättämiä historiallisia jälkiä saarella ovat täysihoitola (1940-l.), hiekkamaahan kaivetut juoksuhaudat (n. 1914) sekä kivikautinen asuinpaikka. Rokansaari on suosittu retkikohde. www.saimaanvirkistysalueyhdistys.fi

7. **SAHANLAHDEN LOHKAREMAASTO JA TUPAVUOREN LUOLA**. Sahanlahti on vanha saha, jonka piha-alueen läpi on ennen vanhaan kulkenut pääkulkuväylä Puumalasta. Pihapiirissä on paljon siirtolohkareita niin yksittäin kuin kasoissakin - kasojen yhteyteen on syntynyt myös lohkareluolia. Luolat ovat kautta historian olleet kylän lasten leikkipaikkoja. Nykyään Sahanlahdessa on monipuoliset majoitus-, ravintola- ja satamapalvelut. www.sahanlahtiresort.fi

Puumalan matkailuinfo 050 562 0706
Puumalan satamainfo 0400 929 365
Hätänumero 112

Tupavuori on graniittiutuneesta biotiitti-sarvivälkegneissistä koostuvassa kalliossa suuri lohkare- ja rakoluola, jonka salimaiseen tilaan pääsee halkeaman kautta. Luola on muodostunut vaaka- ja pystyrakojen syventyessä mannerjään irrottaessa lohkareita kalliosta. Luola on paikoin pimeä, joten taskulamppu on suositeltava apuväline kohteessa. Luolaston kerrotaan toimineen myös piilopaikkana sota-aikoina.

8. **PUUMALANSALMEN RUHJEVYÖHYKE** Puumalansalmen kautta kulkee yksi Saimaan vesiliikenteen pääväylistä ja sen ylitykseen on rakennettu Suomen neljänneksi pisin maantiesilta. Sillalla on pituutta lähes 800 m ja sen kannen lakikorkeus on 31 m Saimaan pinnan yläpuolella. Sillan yhteydessä on maisemahissi ja Saimaan Loiste -kahvila. Sillalta hahmottuu hyvin Saimaan sokkeloisuus. Se johtuu kallioperän ruhjevyöhykkeistä, joissa kallioperä on ympäristöään rikkonaisempaa.

9. **NORPPAPOLKU** muodostaa polkuverkoston, jonka varrella on niin kangasmaista harjumaastoa, reheviä kosteikkoja kuin kallioisia näköalapaikkojakin. Alue paljastui mannerjäätikön alta Saimaan jääjärvivaiheessa noin 11 500 vuotta sitten. Alueella nähtävien kallioiden kivilajit ovat tyypilliseen tapaan kiillegneissiä sekä graniittipegmatiittia. Oman lisänsä maisemaan tuovat suppakuopat ja muinaisrantojen terassit. Suursaimaa-vaiheen rannat ovat polun varrella vähän yli 84 m mpy. Polku on merkitty ja sen varrelta löytyy uima- ja nuotiopaikkoja.

10. **SYRJÄSALMEN KALLIOMAALAUKSET** ajoittuvat Suursaimaan ja sen jälkeisiin vaiheisiin 6 000-3 600 vuotta sitten. Maalaukset kohteessa esittävät mm. ihmisiä ja hirviä. Kohde on jokseenkin lohkareisessa maastossa ja alueella onkin lohkareluolia.

11. **KUKONHARJUN KANAVA** on 800 m pitkä ja osittain louhittu kiillegneissikallioon, osittain pengerretty. Se havainnollistaa osuvasti kanavien tarpeellisuutta Saimaalla: alueella on paljon samansuuntaisia kallioperän ruhjeita, jotka muodostavat pitkänomaisia laaksoja ja lahtia pakottaen veneilijän kiertämään pitkiäkin matkoja. Kanavien merkitys vesiliikenteelle oli suuri etenkin 1700-luvulla, jolloin vesistöt olivat ensisijaisia kuljetusreittejä. Kukonharju on osa ns. Suvorovin kanavaketjua.

12. **SUURSUO** on pääosin luonnontilainen keidassuo, jonka maisemallisia arvoja lisäävät kallioiset metsäsaarekkeet sekä allikkoalue. Suursuo on keidassoille tyypilliseen tapaan kasvillisuudeltaan melko karu ja koostuu kymmenestä räme- sekä muutamasta nevatyypistä. Lajistossa ei esiinny uhanalaisia tai harvinaisia kasveja, mutta kaikki suotyypeille kuuluvat lajit ovat edustettuina. Alue, noin 100 ha, on aikanaan ollut osa Etelä-Saimaan jääjärveä ja suon koillispuolella on hiekkamuodostuma, joka on tulkittu deltaksi.

13. **LIEHTALANNIEMEN RANTAKALLIOT JA LUONTOPOLKU**. Liehtalanniemi on kalliorantainen niemi, jonka kallioperä on alueelle tyypillisesti kiillegneissiä. Rantakallioissa on havaittavissa pohjoisluode-eteläkaakko -suuntaisia jäätikön aiheuttamia uurteita sekä aallokon kuluttamia painanteita. Rannoilla on myös muutamia siirtolohkareita sekä pieniä, rapautumisen aiheuttamia louhikoita. Liehtalanniemen perinnemaisemassa toimii pientilamuseo ja opastauluilla varustettu luontopolku.

14. **TOLLONVUOREN KALLIOALUE** ympäristöineen on lähes sadan hehtaarin laajuinen, arvokkaaksi todettu kallioalue, jonka eteläjyrkänne muodostaa geopark-kohteen. Alueen piirteitä hallitsevat kaksi toisiaan vinosti leikkaavaa murrossuuntaa, jotka näkyvät maastossa kapeina laaksoina. Tollonvuoren porrasmaisesti kohoava kallioseinämä on noin 400 m pitkä ja 40-50 m korkea. Seinämässä näkyy vino-, vaaka- ja pystyrakoilua, ja kallion laella on laajoja silokallioalueita. Lisäksi alueella on useita luolamaisia tiloja, jotka ovat syntyneet kallioseinää vasten nojaavien kivilaattojen alle.

Puumalan kulttuurikohteet

15. **SS WENNO** rakennettiin vuonna 1907 hoitamaan Miettulan sahan (nyk. Sahanlahti) puutavaran kuljetuksia. Se on Saimaan suuresta tervahöyrylaivastosta ainoa säilynyt rautarunkoinen höyrylaiva.

16. **SALPALINJAN BETONIKORSU** Puumalan keskustassa. Salpalinja on 1200 kilometrin pituinen puolustuslinja, joka rakennettiin vuosina 1940–1941 ja 1944 Suomen itärajan puolustamiseksi. Puumalan Salpalinja-bunkkeri on majoituskorsu ja se valmistui vuonna 1941.

17. **PUUMALAN PUUKIRKKO** vihittiin käyttöön 1832 ja viimeisin peruskorjaus tehtiin 2006–2007. Kirkkoon mahtuu noin 1000 sanankuulijaa ja se on yksi Suomen suurimmista puisista kirkoista.

Muut reitit

18. **PUUMALAN SAARISTOREITTI** on palkittu maisemareitti polku- ja moottoripyöräilijöille. Noin 60 kilometrin pituinen pyöräilyreitti kulkee Saimaan kauneimmissa maisemissa, läpi saarien, siltojen ja harjujaksojen. Hurissalon ja Lintusalon saarien välillä matkaa tehdään Norppa II -pyörälautalla.

NORPPA II liikennöi kesäisin päivittäin Lintusalosta ja Hurissalosta. Lintusalossa laituri on osoitteessa Nestorinranta, Lintusalontie 1661 B. Laiturin koordinaatit ovat 61° 25,8’, 28°00,1’. Hurissalossa aluksen laituri sijaitsee Kivisalmessa, Hurissalontie 390. Yhteysalukselle mahtuu 20 matkustajaa ja lauttamatka kestää 40–60 minuuttia sääolosuhteista riippuen.
Norppa II +358 50 308 3004,
norppa@puumala.fi, visitpuumala.fi

19. **KUKKEISTENPOLKU** 10 km

20. **KOSKENSELÄN LUONTOPOLKU** 3 km

21. **ELSA HEPORAUDAN POLKU** 22 km

22. **METSO-HYVINVOINTIPOLUT** saaristossa okkola.fi ja nestorinranta.fi

13. **LIEHTALANNIEMEN LUONTOPOLKU** 2 km

Luontokohteet, hiidenkirnut ja luolat

24. **HIIDENKIRNU** Lintusalon Telkonniemessä, opastus Miekkaniementieltä.

25. **LIITTOKIVI** on kallioluoto keskellä Suur-Saimaan selkää. Se oli myös Ruotsin ja Venäjän rajakivi 1700-luvulla.

26. **KRISTUKSENHAUTA** on halkeama kalliossa Karkiassa.

27. **SÄKKIMÄKI** on Puumalan saariston korkein kohta (133 m). Näköalapaikalla on laavu ja tulipaikka. Säkkimäellä oli myös venäläisten 1912 rakentama kolmiomittaustorni.

28. **KUMMAKIVI** on Puumalan ja Ruokolahden rajalla sijaitseva suuri siirtolohkare. Kummakivi on myös Saimaa Geoparkin geokohde.

29. **HARMAALAN AARNIOMETSÄ**

Muutokset mahdollisia. Kaikille kohteille ei ole opasteita. Retkeily omalla vastuulla. Muistathan jokamiehenoikeuksien ohella myös retkeilijän velvollisuudet!

Kuvat: Norppa Matti Vainikka; pyöräily VisitFinland Juho Kuva; Wenno, Lokettoja Pistohiekan kallio Tommi Ollikainen; kalliomaalaus Seppo Reponen. | Mainospihlaja Ky | Painomäki Oy 2019